

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 10
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 10. Рівне : РДГУ, 2024. 110 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна - здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія»..

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №12 від 5 грудня 2024 р.)*

1. Лебон Л. Г. Психологія натовпу: підручник. Київ: Освіта, 2024. 272 с.
2. Суємі В. І. Психологія краси і привабливості: тренінг привабливості: підручник. Київ: Освіта, 2020. 320 с.
3. Краса в очах споглядача: як стандарти краси впливають на ментальне здоров'я. Психологічний портал. URL: <http://surl.li/ojxurw>
4. Крилова С. В. Краса людини в життєвих практиках культури: підручник. Київ: Освіта, 2019. 563 с.
5. Кайд Л. В. Більше ніж тіло. Ваше тіло - знаряддя, а не прикраса: підручник. Київ: Освіта, 2023. 450 с.

УДК 159.922.73

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Василюк Марія, здобувач ОС «бакалавр»

спеціальності 012 «Дошкільна освіта», 3 курс, РДГУ

Науковий керівник: Луцик Г. О., старший викладач, здобувач ступеня PhD

Постановка проблеми. Сьогодні виховання всебічно розвиненої особистості є одним із важливих завдань дошкільної освіти. Процес становлення особистості досить складний. Дошкільний вік сприймається як важливий етап у розвитку дитини, який формує основу емоційної сфери особистості. У цей період закладаються якісно нові психологічні механізми поведінки та діяльності, відбуваються зміни у психіці дитини дошкільного віку, розширюються знання про різні предмети та явища, які дитина до цього не спостерігала.

Проблемі розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку приділяли увагу багато педагогів, психологів, серед них Н. Борщенко [1], Л. Василенко [6], О. Вальдамірова [2], В. Волкова [3], О. Віденіна [3], І. Карабаєва [8], І. Мельничук [5], М. Савчин [6], Л. Терещенко [8], Н. Трофаїла [7], А. Хаустова [8]. Питання емоційного розвитку дітей дошкільного віку є актуальним на сьогодні, адже емоційний світ відіграє важливу роль у житті кожної людини, особливо під час війни.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. До періоду дошкільного віку дитина має відносно багату емоційну сферу. Вона досить активно реагує на радісні та сумні події, легко переймається настроєм оточуючих людей. Вираз емоцій має у неї безпосередній характер. Саме емоційний розвиток дітей дошкільного віку є значним критерієм для забезпечення результативності процесу виховання. Механізм виховання передбачає активний вплив дорослого на дитину, роботу самої дитини, що має власні цілі, спрямованість, стимули. Кожна дитина має потенційні можливості, а для їх визначення та повноцінного розвитку необхідно створювати оптимальні умови.

О. Вальдамірова вказує, що емоційний розвиток дитини відбувається у процесі взаємодії з людьми, починаючи з раннього віку. Відповідні форми поведінки дорослих та сприятлива оточуюча атмосфера створюють умови для формування емоційної сфери дитини. У цей період дитина здатна навчитися розрізняти зовнішні вияви емоцій, переживати їх, розуміти емоційний стан інших людей, проявляти почуття емпатії до оточуючих [2]. М. Савчин та Л. Василенко наголошують, що протягом усього життя людина відчуває різноманітні емоції, почуття, настрої. Ці стани перебувають у взаємодії, взаємозумовленості, утворюючи емоційну сферу людини [6]. Під емоційною сферою розуміють складну систему взаємодіючих та взаємопов'язаних переживань людиною емоцій, емоційних станів, почуттів та настроїв. В. Волкова та О. Віденіна підкреслюють, що емоційний розвиток дитини дошкільного віку відбувається у зв'язку зі змінами в її житті, він тісно пов'язаний з появою у дитини нових інтересів, мотивів та потреб. У дитини дошкільного віку також з'являються

нові переживання, виникають нові взаємини у суспільстві, змінюється емоційне ставлення до багатьох речей. Дитина дивиться на світ по-іншому. Тому починають інтенсивно розвиватися соціальні емоції [3]. І. Мельничук додає, що дитиною-дошкільником освоюються форми вираження емоцій – міміка, пантоміміка, інтонація, жестикуляція. Навчання цим виразним засобам допомагає дитині глибше розуміти переживання та емоційний настрій іншої людини [5]. Н. Борщенко наголошує, що в дітей дошкільного віку формується емоційне передбачення, яке змушує їх переживати з приводу можливих результатів її особистої діяльності, допомагає передбачити реакцію інших людей, членів сім'ї за свої вчинки. Якщо до цього дитина дошкільного віку на раніше відчувала радість через те, що отримувала бажаний результат, то тепер вона радіє тому, що може отримати цей результат [1]. Поступово дитина дошкільного віку починає передбачати інтелектуальні результати своєї діяльності та емоційні, наприклад, як зрадіє бабуся, коли дитина зробить їй приємний подарунок, який вона приготувала на день її народження.

Включення мовлення у розвиток дитини забезпечує її інтелектуалізацію, у той час, коли мовлення стає усвідомленим, узагальненим. Дитина в цьому віці відчуває радість, позитивні емоції при впізнанні чогось нового, здивування і замилювання. Вже в 3-4 роки у дитини можна помітити перші спроби стримати свої почуття, наприклад у зовнішньому їх прояві - сльози, хоча малюкові це ще погано вдається. Дитина старшого дошкільного віку в певній мірі починає керувати вираженням емоцій, впливаючи на себе за допомогою слова. У 5 років дитина все ще перебільшує свої можливості, а до 6 років завищена самооцінка все ще має властивість зберігатися, проте наприкінці старшого дошкільного віку діти хвалять себе вже не так відкрито, як було раніше. Самооцінка дедалі стає адекватнішою.

Емоційні порушення дітей під час війни - це одна з найбільш гострих проблем не тільки для психологів, педагогів, але і для суспільства загалом. Нині практичні психологи констатують багато порушень розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану. Насамперед, це невідповідність реального віку дитини та розвитку новоутворень у емоційній сфері дитини: сучасна дитина дошкільного віку не здатна диференціювати власні емоційні переживання, у неї не формується емоційна децентрація, здатність до співчуття та співпереживання. Н. Борщенко до деяких симптомів порушень емоційної сфери у дітей дошкільного віку відносяться емоційна нестійкість, ворожість, агресивність, тривожність, не вміння керувати своїми емоціями та переживаннями, страхи. Ці симптоми та переживання найчастіше призводять до конфліктів з однолітками, батьками, вихователями. Для дітей дошкільного віку прояв даних емоцій і переживань є єдиним способом привернення уваги батьків і вихователів, а спілкування з однолітками — це єдиний спосіб висловити свою симпатію-антипатію [1].

Крім цього, на тлі таких проявів можуть виникнути й інші порушення, які мають вторинний характер. Насамперед, це відхилення у розвитку особистості дитини, її самоставлення, самооцінки, а також деструктивні моделі поведінки та спілкування, деформація особистісного зростання дитини в цілому. В. Волкова та О. Віденіна наголошують, що в дошкільному віці навіть в умовах війни інтенсивно продовжує розвиватися спілкування з дорослими та однолітками, з'являються нові форми колективної діяльності та, головним чином, сюжетно-рольові ігри призводять до подальшого розвитку симпатії, співпереживання, формування товариства однолітків. Саме тому сюжетно-рольова гра є важливим чинником розвитку гуманних почуттів, емоцій в умовах війни. Рольові дії та соціальні взаємини допомагають дитині зрозуміти іншого члена сім'ї, друга та врахувати їхнє самопочуття, настрій, бажання [3].

Величезну роль в зниженні впливу війни на розвиток емоційної сфери дошкільників відіграють казки, які інтенсивно розвивають вищі почуття: моральні, естетичні, пізнавальні. Л. Терещенко та І. Карабаєва вказують, що на розвиток емоційної сфери дитини впливають усі види форм та засобів виховання, але особливе місце у поповненні емоційного досвіду дитини відіграє казка [8]. Казка допомагає дитині виявляти емоції, почуття, містить у собі фантазію та мудрість, у ній закладені основи моральності, етики, толерантності.

А. Хаустова вважає, що казка у процесі формування та розвитку особистості дитини допомагає створювати з допомогою того чи іншого казкового героя свій внутрішній світ, за яким формується темперамент і емоційні нахили дитини. Казка це те, що в дитині пробуджує і «виносить назовні» такі риси, як доброта, любов, співчуття, бажання допомогти один до одного. Таким чином, казка формує в дитини дошкільного віку симпатію до позитивних героїв, допомагає виявити бажання допомогти, поспівчувати, поділитися. А симпатія та співчуття мотивують дитину до здійснення перших моральних вчинків [9].

Сюжетно-рольова гра, наслідування героям казкових сюжетів і є діяльністю дитини, у якій вона освоює функції дорослих, моделюють взаємини між дорослими і сприяє подоланню негативного впливу війни на розвиток емоційної сфери дошкільників.

Висновки. Емоційні переживання викликаються глибоким внутрішнім змістом, пов'язаним з провідним мотивом діяльності дитини. У дошкільному віці дитина починає передбачати інтелектуальні та емоційні результати своєї діяльності. Сюжетно-рольові ігри та казки відіграють величезну роль в зниженні впливу війни на розвиток емоційної сфери дошкільників.

Список використаних джерел

1. Борщенко Н.О. Формування емоційної стійкості дошкільників як педагогічна проблема. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2019. Вип. 2. С. 89-93.
2. Вальдамірова О.П. Емоційна сфера дошкільника та її корекція. *Освіта Донбасу*. 2013. № 4. С. 61-66.
3. Волкова В., Віденіна О. Емоційні порушення у дітей старшого дошкільного віку та умови їх подолання. *Науковий вісник мелітопольського державного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. 2018. №1. С. 63–69.
4. Дмитріюк Н.С., Кордунова Н.О. Психологічні проблеми емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Харків : КЦ ФОП Іванової М.А., 2020. Том IV: Психологія розвитку дошкільника. Випуск 16. С. 46–58.
5. Мельничук І.В. Генеза емоційних особливостей у сучасних дітей. *Наука і освіта*. Одеса, 2012. № 5. С. 42-44.
6. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Київ : Академія, 2021. 376 с.
7. Трофаїла Н.Д. Емоційна сфера дитини-дошкільника: її розвиток та особливості. *Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти : збірник наукових праць*. Одеса : ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2014. Спецвипуск. С. 349–356.
8. Терещенко Л.А., Карабаєва І.І. Психологічні особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. Київ, Том 10. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Випуск 33. 2019. С. 214–234.
9. Хаустова А.В. Розвиток емоційної сфери дітей старшого дошкільного віку засобами казки. *Наукові записки : Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського*. Вінниця : «Фірма «Планер», 2018. С. 199-203.

ЗМІСТ

Частина 1. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ	
Аладько Тетяна Психологічні чинники професійного вигорання медичних працівників під час війни	3
Бондар Альона Психологічні особливості переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя	6
Бондар Альона Особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям	8
Боярчук Мар'яна Прагнення до краси та привабливості у контексті психологічного супроводу	10
Василюк Марія Особливості емоційного розвитку дошкільників в умовах війни	12
Верстляр Ярослава Психологічні особливості управлінської діяльності менеджера	15
Горшковська Лілія Проблема об'єктивності в оцінці претендентів на посаду у процесі кадрового відбору	18
Гуцуляк Ангеліна Особливості сприймання казок дітьми старшого шкільного віку	19
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	23
Дем'янюк Любов Психологічні особливості стресостійкості особистості у період військового стану	26
Карпова Жанна Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах	28
Катеринчук Дарія Теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці	30
Ковальчук Олена Психологічні чинники депресії у підлітковому віці	32
Косяк Тетяна Ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей в умовах воєнного часу	35
Кравцова Світлана Психологічна корекція тривожно-депресивних станів дорослих середнього віку засобами емоційно-образної терапії	38
Кравчук Ірина Психологічні детермінанти агресії: ретроспективний аналіз	40
Любчик Олександра Роль державних та громадських ініціатив у підтримці ментального здоров'я ВПО після окупації	44
Луцак Ольга Роль ігрової діяльності в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	47
Малафей Вікторія Когнітивно-поведінкова терапія як ефективний метод роботи з кризовими станами клієнтів	50
Малютіна Олександра Формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки	52
Мельник Людмила Роль психологічної підтримки у коригуванні впливу чинників,	54

що впливають на професійне самовизначення осіб юнацького віку	
Мельничук Оксана, Піонтковська Діана Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	56
Оздемір Оксана Емоційний інтелект як складова професійного становлення студентів-філологів	59
Омелич Григорій Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку: педагогічні можливості дидактичної гри	62
Пантелеймонова Наталія, Широких Анастасія Особливості симптомів ПТСР та специфіка його діагностики у військовослужбовців	65
Пермінова Наталія Психологічні чинники управління персоналом в умовах воєнного стану	68
Помаранський Валентин Дослідження психологічної готовності до бойових дій у добровольців сил територіальної оборони Збройних сил України	71
Рабош Наталія Особливості педагогічних конфліктів : шляхи вирішення	74
Рожко Олена Розвиток літературних здібностей у підлітковому та юнацькому віці	77
Сабат Єлизавета Вплив соціальних мереж на комунікативну поведінку старшокурників	79
Сапронова Катерина Сімейні конфлікти як складова міжособистісної взаємодії подружніх пар	82
Супрунюк Олена Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку арт-терапевтичними технологіями	84
Хома Людмила Стан медіаосвіти українського юнацтва у період війни	87
Яницька Ольга Фактори ризику ПТСР у військовослужбовців в умовах бойових дій, шляхи їх виявлення та запобігання	89
Яскевець Тетяна Теоретико-методологічні дослідження соціального інтелекту особистості	92
Частина 2. ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)	
Лазарчук Яна З Україною в серці	95
Власюк Вікторія Птах світла	96
Галюк Світлана Разом непереможні!	97
Дубич Ольга Хосмко та чарівний метелик	98
Жмура Світлана Як ведмідь допоміг зайчику який заблукав	99
Ковальчук Соломія Слідуй світлу в своєму серці	100
Левчук Андрій Лисичка та чарівна квітка	101
Максимчук Маргарита Дикий вогонь	101
Михасик Ольга Казка про білочку Марисю та її страх	102

Шелест Марія Казка про мишеня та велике бажання	103
Частина 3 МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ «ПОЯСНИ ДИТИНІ ПРО ГОЛОДОМОР»	
Правник Ярослав, Мельничук Софія, Кучер Максим, Демчук Анна Вони просто чекали нашої смерті	105
Галаган Крістіна Хліб, що став пам'яттю: Історія про Голодомор для дітей	107

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.
друк. арк. 13,4. Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.